
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LX–LXI

Ljubljana 2024–2025

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N.S. LX–LXI/2024–2025

Izdalo in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFŠKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

KATRA MEKE, glavna in odgovorna urednica / Editor in Chief
NEŽA ČEBRON LIPOVEC, FRANCI LAZARINI, urednika tekoče številke / Editor of the Current
Volume
NEŽA ČEBRON LIPOVEC, NATAŠA IVANOVIČ, MATEJ KLEMENČIČ,
FRANCI LAZARINI, HELENA SERAŽIN, KATARINA ŠMID, SAMO ŠTEFANAC

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, FRANCESCO CAGLIOTI, NINA KUDIŠ, VLADIMIR MARKOVIČ,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, CARL BRANDON STREHLKE

Tehnična urednica / Production Editor

SARA TURK

Lektoriranje / Language Editing

KATJA KRIŽNIK JERAJ (SLOVENŠČINA), JOSH ROCCHIO (ANGLEŠČINA)

Prevajalci povzetkov in sinopsisov / Translators for Summaries and Abstracts

KATJA URŠIČ (NEMŠČINA)

Oblikovanje in postavitve / Design and Typesetting

STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

TISKARNA KNJIGOVEZNICA RADOVLJICA

Naklada / Number of Copies Printed

300 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, FRANCIS, SCOPUS

**ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI OBJAVLJENIH
PRISPEVKOV.**

ISSN 0351-224X

**ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO JE DEL PROGRAMA SLOVENSKEGA
UMETNOSTNOZGODOVINSKEGA DRUŠTVA, KI GA SOFINANCIRA MINISTRSTVO
ZA KULTURO REPUBLIKE SLOVENIJE. IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA ZNANSTVENORAZISKOVALNO IN INOVACIJSKO
DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE.**

Kazalo / Contents

RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES

KATARINA ŠMID

Spinario on a Limestone Relief in Apsorus
Motiv Spinaria na apnenčastem reliefu v Apsoru 9

RENATA NOVAK KLEMENČIČ

Kopraska Marijina rotunda: od izročila k virom
*La rotonda di Santa Maria a Capodistria:
un'analisi tra tradizione e fonti storiche* 25

NIKA LEBEN

Nova spoznanja o stavbnem razvoju cerkve
Marijinega vnebovzetja na Blejskem otoku
*Neue Erkenntnisse zur architektonischen Entwicklung
der Kirche Mariä Himmelfahrt auf der Insel Bled* 45

MOJCA JENKO

Doslej spregledana estetika Veita Stossa. Križani iz Dramelj
*Ein bisher unbeachtete Werk von Veit Stoss in Slowenien.
Das Kruzifix aus Dramlje* 73

MAGDALENA MEZEG

Marija, ki doji dete: kretsko-beneška ikona iz Narodne galerije
*Nursing Madonna: Creto-Venetian Icon from the National Gallery
of Slovenia* 103

FRANČIŠKA ORAŽEM

O avtorstvu in provenienci velikega oltarja
iz podružnične cerkve sv. Jožefa nad Preserjem
*On the Authorship and Provenance of the High Altar
from the Filial Church of St. Joseph above Preserje*

133

MIHA VALANT

Neuresničene vizije: kranjski slikarji in natečaj
za veliki zastor Deželnega gledališča v Ljubljani leta 1891
*Unrealized Visions: Carniolan Painters and the 1891
Competition for the Provincial Theatre Curtain in Ljubljana*

159

TINA POTOČNIK

Post-World War II Architectural Creations and the Treatment
of Historical Built Fabric: Edvard Ravnikar's Revolution Square
Complex in Ljubljana
*Povojna arhitektura in odnos do historičnega grajenega tkiva:
Ravnikarjev kompleks Trga revolucije v Ljubljani*

191

GOJKO ZUPAN

Nace Šumi – človek slovenske kulture do mature.
In principio erat Dachau I
*Nace Šumi – a Man of Slovene Culture to Matriculation.
In principio erat Dachau I*

219

IN MEMORIAM

MOJCA JENKO

Ksenija Rozman

245

Dr. Ksenija Rozman (1935–2024)

Februarja 2024 nas je tiho zapustila dr. Ksenija Rozman, izjemna raziskovalka, muzealka in vzornica mnogim generacijam slovenskih umetnostih zgodovinarjev.

Odlikovali so jo natančnost, doslednost, vztrajnost pa tudi poštenost, resnicoljubnost in neposrednost. Vedno je bila pripravljena prisluhniti in svetovati: mlajše kolege je sprva spodbujala k doslednemu spoštovanju standardov strokovnega dela in k raziskovanju, kar je pozneje od nas tudi pričakovala. Vodilo poklicnega, strokovnega in znanstveno-raziskovalnega dela dr. Ksenije Rozman je bila visoka profesionalnost; na kompromise ni pristajala in kadar je nanje naletela, jih je brez dlake na jeziku okarakterizirala.

Ta dostojanstvena in stroga drža Ksenije Rozman zagotovo korenini v njenem poreklu. Rodila se je v družini uspešnega ljubljanskega tovarnarja 29. decembra 1935. Doma so jo naučili, da so podlaga uspehu delavnost, vztrajnost, znanje in poštenost. Z izjemo zgodnjega otroštva njena življenjska pot ni bila posuta s cvetjem. Prav nasprotno: ob menjavi režima ob koncu druge svetovne vojne se je oče umaknil v tujino, preostali del družine – mati z dvema otrokoma – pa je ostal v precej nezavidljivem položaju v Ljubljani, saj je nova oblast nacionalizirala vse njihovo imetje. Verjetno si težko predstavljamo, kako so se člani družine Rozman počutili, ko se je maršal Tito na obiskih Ljubljane vozil v nekdanjem njihovem družinskem avtomobilu ... Očetu je v tujino kmalu sledila tudi mati. Otroka sta ostala v Ljubljani; mati ju je zaupala bližnjim dobrim ljudem.

Starši so Ksenijo še pred vojno poslali v meščansko dekliško šolo k ljubljanskim uršulinkam. V nadaljevanju je imela srečo, da je lahko obiskovala ter tudi zaključila klasično gimnazijo in da je ni doletela usoda nekaterih otrok, ki so morali prekiniti šolanje zaradi svojega porekla ali/in svetovnonazorske nekompatibilnosti njihovih družin s tedaj vladajočimi. V šolah, ki jih je obiskovala, je pridobila delavnost, široko splošno humanistično usmerjeno izobrazbo in dobre temelje za nadaljnje izobraževanje.

Po uspešno opravljeni maturi si je Ksenija izbrala študij umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Znano je, da jo je prof. France Stelè zelo cenil. Sledila je njegovemu raziskovalnemu interesu in leta 1959 uspešno diplomirala z nalogo *Freske suško-prileške smeri*, šest let pozneje pa je že zagovarjala doktorsko tezo z naslovom *Stensko slikarstvo od 15. do srede 17. stoletja na Slovenskem. Pro-*

blem prostora. Njene izsledke je prof. Stelè sprejel in jih v letih, ki so sledila, dosledno citiral v svojih objavah.

Po diplomi se je Ksenija Rozman zaposlila kot konservatorica na Referatu za spomeniško varstvo OLO Ljubljana. Delu se je predala z dušo in telesom: veliko je bila na terenu, kjer je vse spomenike natančno dokumentirala. V tem se je dobro izurila že med študijem, saj je ob odhodu v pokoj Zbirko arhivskega in dokumentarnega gradiva Narodne galerije obogatila z vzorno urejeno listkovno kartoteko s terenskimi zapiski in bibliografskimi podatki, vključno s pripadajočo fototeko.¹ Dragocena donacija, urejena po abecednem redu lokacij, se pretežno tematsko omejuje na spomenike s srednjeveškim stenskim slikarstvom, nastajala pa je med letoma 1956 in 1984.

Verjetno ni naključje, da se ta časovni interval skoraj prekriva s časom, ko je osrednji slovenski umetnostni muzej precej intenzivno vodil akcijo izdelave kopij srednjeveških fresk, da bi svojim obiskovalcem približal tudi ta bogati segment likovne dediščine našega prostora. Zato se ni čuditi, da je ravnatelj Narodne galerije, dr. Karel Dobida, Kseniji Rozman ponudil zaposlitev. Kot kustosinja je pričela z delom 1. julija 1962. Dobida je novinko, odlično poznavalko srednjeveškega stenskega slikarstva, takoj vključil v projekt: pripravljala je sezname s predlogi za kopiranje, komunicirala s spomeniško službo in iskala večje kopiste. Rezultat uspešne akcije je galerijska zbirka kopij fresk, ki obsega skoraj 180 enot s 54 lokacij in je delo 30 kopistov.

Mlada kustosinja pa ni bila aktivna le na terenu in v okviru navedene akcije, temveč je v kratkem času pridobila zaupanje galerijskih sodelavcev, ki so ji že konec aprila 1965 zaupali funkcijo predsednice delovne skupnosti; opravljala jo je več mandatov, nepretrgoma vse do januarja 1978.

Po uspešnem zagovoru doktorata leta 1965 se je Ksenija Rozman srednjeveškemu stenskem slikarstvu na Slovenskem posvečala le še občasno, bolje rečeno, v lastno veselje, saj so jo službene naloge usmerjale v raziskovanje štefalajnega slikarstva 18. in 19. stoletja na naših tleh. Izpod njenega peresa so prišle tehtne razprave o Fortunatu Bergantu (1721–1769), Francu Kavčiču (1755–1828), Jožefu Tomincu (1790–1866) in Mihaelu Stroju (1803–1871), če navedem le nekaj mojstrov, ki se jim je posvečala intenzivneje.

Proučevanje Kavčičevega neoklasicističnega slikarstva in njegov vpliv na razvoj srednjeevropskega slikarstva je bila tema, ki jo je Ksenija Rozman obdelovala polna

---

¹ Fototeka obsega blizu 2300 črno-belih pozitivov formata 13 x 18 cm in skoraj 1600 negativov, večinoma leica, manjši del pa srednjega formata.

Dr. Ksenija Rozman

štiri desetletja: pripravila je več razstav v Narodni galeriji v Ljubljani (1978, 2005, 2007, 2010) in v tujini (Weimar 1982, Cambridge 1984), napisala vrsto razprav, ki jih je objavila v domači in tuji periodiki, pripravila leksikalna gesla za domače in tuje enciklopedije ter leksikone. Leta 2018, natanko po štiridesetih letih po prvi razstavi, je svoje življenjsko delo okronala s predstavitvijo tega pomembnega slikarja in likovnega pedagoga slovenskega porekla² z monografsko publikacijo, ki jo je pripravila v soavtorstvu z Johannesom Röllum, sodelavcem Umetnostnozgodovinskega inštituta Max Planck Bibliotheca Hertziane v Rimu.

Druga velika naloga, ki jo je Ksenija Rozman imenitno obdelala in z njo leta 1997 tudi zaključila svojo aktivno poklicno pot, so bili evropski mojstri v slovenskih zbirkah. Ta projekt se je prav tako odvijal skoraj dve desetletji; rezultat so bile

² Franc Kavčič je bil od leta 1796 korektor, med letoma 1798 in 1820 profesor, nato pa do konca življenja direktor Akademije na Dunaju. Leta 1823 je bil Kavčič imenovan za častnega člana rimske Akademije sv. Luka v Rimu.

tri občasne razstave v Narodni galeriji (1983, 1989 in 1993) in stalna razstava prav tam (1997). Vse so spremljali dvojezični razstavniki visokih standardov, ki so nastali v sodelovanju z izjemnim poznavalcem evropskega slikarstva, z italijanskim umetnostnim zgodovinarjem Federicom Zerijem (1921–1998). Te publikacije so nam še danes težko dosegljiv vzor ob pripravi zdajšnjih razstav... Federico Zeri pa je za zasluge in prispevek pri mednarodnem uveljavljanju slovenske likovne umetnosti in pri postavitvi nacionalne zbirke umetniških del evropskih mojstrov v Sloveniji leta 1994 prejel slovensko državno odlikovanje *častni znak svobode Republike Slovenije*. Zavedati se moramo, da tako uspešnega sodelovanja brez strokovne neoporečnosti in plemenite drže znanstvene svetnice³ Ksenije Rozman ne bi bilo.

Ksenija Rozman pa ni bila aktivna zgolj na umetnostnozgodovinskem polju, temveč tudi na muzejskem. Pri svojem osnovnem delu v Narodni galeriji je dosledno spoštovala mednarodne muzejske standarde. Leta 1983 pa so izpod njenega peresa prišla *Splošna pravila za delo v muzejih in galerijah SR Slovenije*, in sicer kot 6. zvezek v seriji Muzejska knjižnica, ki jo je izdajalo Društvo muzealcev Slovenije. Vsebina je kljub časovni oddaljenosti dobrih štirih desetletij še vedno aktualna in v pomoč ne le začetnikom, temveč tudi vsem drugim zaposlenim v slovenskih muzejih in galerijah.

Muzejsko stanovsko društvo je Kseniji Rozman leta 1989 podelilo Valvasorjevo nagrado, najvišje muzejsko priznanje za življenjsko delo v naši republiki.

Do zadnjega je bila Ksenija Rozman članica Slovenske matice in Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva. V zadnjem je tudi aktivno sodelovala: v dveh mandatnih obdobjih (1977–1981, 1987–1991) je bila članica uredniškega odbora društvenega strokovnega glasila *Zbornik za umetnostno zgodovino*. Njena zasluga je, da je v zadnjih desetletjih mednarodno prepoznaven, kar je dosegla z vztrajanjem, da je treba v uredniški odbor pritegniti tudi priznane strokovnjake iz tujine.

Življenje Ksenije Rozman je bilo od študentskih let dalje prežeto z umetnostno zgodovino ter strokovnim in raziskovalnim delom, v kar je vlagala vse svoje življenjske sile. Izsledke je objavljala v domačih in tujih publikacijah, sodelovala pri pripravi številnih razstav tako v Sloveniji kot v tujini ter redno spremljala domačo in tujo strokovno bibliografijo ter objavljala ocene in poročila, napisala vrsto gesel za domače ter tuje leksikone in enciklopedije ter tako poskrbela za dostojno predstavitev likovnih umetnikov z naših tal. Firenze (1979), New York (1979, 1980), Philadelphia (1979), Charlottesville (1979), East Orange (1979, 1980), Sacramento (1981), Pordenone (1984) in Bologna (1986, 1993) so kraji, kamor so našo cenjeno

---

³ Naziv ji je leta 1989 podelila Filozofska fakulteta v Ljubljani.

kolegico vabili, da je predavala na univerzah ali/in sodelovala na mednarodnih strokovnih srečanjih.

V bogati osebni bibliografiji Ksenije Rozman najdemo tudi vrsto poljudnejših prispevkov, objavljenih v dnevnem časopisju in lokalnem periodičnem tisku, ki so bili namenjeni popularizaciji slovenske likovne dediščine.

Ksenija Rozman je bila skromna in asketska do sebe; nikoli se ni izpostavljala. Brez dvoma pa so v ospredje vedno stopala njena dela, med katerimi marsikatero seva, in bo tudi v prihodnje, prek slovenskih meja. Ne bomo je več srečevali v centru Ljubljane – ne na kolesu, ne peš – še vedno pa se bomo na svojih strokovnih poteh srečevali z njenimi številnimi deli ...

MOJCA JENKO

Avtorji / Authors

MAG. MOJCA JENKO, DIPL. UM. ZGOD.

muzejska svetnica v pokoju
Tivolska cesta 36
SI-1000 Ljubljana
mojca.jenko1@guest.arnes.si

DR. NIKA LEBEN

konservatorska svetnica v pokoju
Lojzeta Hrovata 9
SI-4000 Kranj
nika.leben@gmail.com

MAGDALENA MEZEG, MAG. UM. ZG

kustodinja
Oddelek za zgodovino in uporabno umetnost
Narodni muzej Slovenije
Muzejska ulica 1
SI-1000 Ljubljana
magdalena.mezeg@nms.si

DOC. DR. RENATA NOVAK KLEMENČIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva cesta 2
SI-1000 Ljubljana
Renata.NovakKlemencic@ff.uni-lj.si

ASIST.-RAZISK. DR. FRANČIŠKA ORAŽEM

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva cesta 2
SI-1000 Ljubljana
franciska.orazem@ff.uni-lj.si

DOC. DR. TINA POTOČNIK

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Služba za kulturno dediščino
Zvezdarska ulica 1
SI-1000 Ljubljana
tina.potocnik@zvkd.si

DOC. DR. KATARINA ŠMID

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije
Titov trg 5
SI-6000 Koper
katarina.smid@fhs.upr.si

ASIST. DR. MIHA VALANT

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva cesta 2
SI-1000 Ljubljana
miha.valant@ff.uni-lj.si

MAG. GOJKO ZUPAN

Rusjanov trg 2
SI-1000 Ljubljana
gojko.c.zupan@gmail.com

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Mojca JENKO, Doslej spregledana estetika Veita Stossa. Križani iz Dramelj

Ključne besede: Križani iz Dramelj, veliko leseno razpelo, začetek 16. stoletja, Narodna galerija (Ljubljana), Veit Stoss (1477–1533), Nürnberg

Na stalni razstavi ljubljanske Narodne galerije je razstavljen lesen Kristusov *corpus* (NG P 69) večjih dimenzij (176 × 210 × 30cm). Starejša slovenska literatura ga obravnava kot delo Kranjskega rezbarja (ok. 1515–1520). Pred desetletjem je Andrej Smrekar nakazal možnost uvoza iz južnonemškega prostora. Ob pregledu velikih razpel na Bavarskem je pozornost vzbudila serija lesenih Križanih velikih dimenzij znamenitega nemškega kiparja Veita Stossa (1477–1533). Njegovi primerki, dobro obdelani v nemški strokovni literaturi, so si med seboj zelo podobni – po postavitvi in v detajlih. Številne značilnosti Stossovih razpel izraža tudi *Križani iz Dramelj*, ki je formalno najbližje razpelo v Germanskem nacionalnem muzeju v Nürnbergu (Pl. O. 62; 1505–1510) in v cerkvi sv. Lovrenca (1516–1520), oblikovanje perizome pa je identično oni na miniaturnem razpelo v Gettyjevem muzeju v Los Angelesu (2019.94; 1510–1515).

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Mojca JENKO, The Hitherto Overlooked Aesthetics of Veit Stoss. The Crucifix from Dramlje

Keywords: Crucifix from Dramlje, large wooden crucifix, early 16th century, National Gallery of Slovenia, Veit Stoss (1477–1533), Nuremberg

A large wooden corpus of Christ (176 × 210 × 30 cm) is displayed in the permanent exhibition of the National Gallery of Slovenia (NG P 69). Older Slovenian professional literature considers it to be the work of the Carniolan Carver (c. 1515–1520). A decade ago, Andrej Smrekar indicated the possibility of its import from southern Germany. When inspecting the large crucifixes in Bavaria, a series of large wooden crucifixes by famous German sculptor Veit Stoss (1477–1533) attracted his attention. His examples, well covered in the German art historical literature, are very similar to each other, in terms of both layout and details. Many characteristics of Stoss's crucifixes are also expressed by the *Crucifixion from Dramlje*, which is formally closest to the crucifixes in the German National Museum in Nuremberg (Pl. O. 62; 1505–1510) and in the Church of St. Lawrence right there (1516–1520); the perizome design is identical to that of the miniature Crucifix in the Getty Museum in Los Angeles (2019.94; 1510–1515).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Nika LEBEN, Nova spoznanja o stavbnem razvoju cerkve Marijinega vnebovzetja na Blejskem otoku

Ključne besede: cerkev Marijinega vnebovzetja, Blejski otok, gotika, Nadškofijski arhiv Briksen, Hofraths Protocol 1693–1695, Francesco Ferrata, barokizacija

Odkritja ob zadnjih prenovah cerkve Marijinega vnebovzetja na Blejskem otoku (prvič omenjene 1185) dopolnjujejo arhivski podatki, ki jih hrani Nadškofijski arhiv v Briksnu (Das Hofarchiv (H.A.) Brixen – Bressanone). Za analizo stavbnega razvoja sta najbolj dragocena ohranjena načrta iz leta 1695 s koloriranimi tlorisoma stare in nove cerkve. Na načrtu obstoječega stanja je zrisana dvoladijska notranjost cerkvene ladje. Obok, deljen s poudarjenimi delitvami v tri traveje s po dvema paroma križno obokanih polj, nosita dva stebra, kar potrjuje trditev Tomaža Hrena, ki je ob vizitaciji leta 1601 ali 1624 videl še dvoladijsko notranjost. Na drugem tlorisu z barokizirano, obokano ladjo in prezbitrijem pa so z rdečo barvo označene predvidene prezidave, ki so jih po zapisu v Dvornem Protokolu zaupali stavbnemu mojstru Francescu Ferrati (H.A., Hofakten: Hofraths Protocol 1693-1695, HRP 57 (1695 IX 3), pp. 681, 682).

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Nika LEBEN, New Insights into the Development of the Church of the Assumption of the Virgin Mary on Bled Island

Keywords: Church of the Assumption of Mary, Bled Island, Gothic, Archdiocesan Archive of Brixen, Hofraths Protocol 1693–1695, Francesco Ferrata, Baroquization

Discoveries made during the last renovations to the Church of the Assumption of Mary on Bled Island (first mentioned in 1185) were supplemented by archival data preserved in the Archdiocesan Archive in Brixen (Das Hofarchiv (H.A.) Brixen – Bressanone). The most valuable sources for analysing the architectural development are two preserved coloured floor plans of both the old and new church from the year 1695. The plan depicting the existing state shows a two-nave church interior. The vault, divided by marked divisions into three bays, each with two pairs of cross-vaulted sections, is supported by two pillars. This confirms the assertion of Tomaž Hren, who, during his visitation in either 1601 or 1624, still observed a two-nave interior. On the other floor plan, showing a Baroque-style vaulted nave and presbytery, the planned reconstructions are marked in red. According to the records in the Court Protocol, these renovations were entrusted to the master builder Francesco Ferrata (H.A., Hofakten: Hofraths Protocol 1693-1695, HRP 57 (1695 IX 3), pp. 681, 682).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Magdalena MEZEG, Marija, ki doji dete: kretsko-beneška ikona iz Narodne galerije

Ključne besede: ikona, Doječa Marija, Narodna galerija, kretsko-beneške ikone, Federalni zbirni cente

Članek obravnava ikono Marija, ki doji dete, hranjeno v Narodni galeriji. Namen prispevka je osvetliti ikono z različnih zornih kotov in jo tako umestiti v širši umetnostno-zgodovinski kontekst. Ključna področja obravnave vključujejo analizo ikone s pomočjo IRF in UVF fotografij, poskus določitve njenega izvora z uporabo primerjav, razčlemba kompleksnega ikonografskega motiva ter raziskavo njene provenience.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Magdalena MEZEG, Nursing Madonna: the Creto-Venetian Icon from the National Gallery of Slovenia

Keywords: Icon, Nursing Madonna, National Gallery of Slovenia, Creto-Venetian icons, Federal Collection Centre

This article explores the icon of the Nursing Madonna from the National Gallery of Slovenia. The aim of this study is to examine the icon from multiple perspectives, placing it within a broader framework of art history. The key areas of examination include an analysis of the icon using IRF and UVF imaging, an effort to trace its origins through comparative study, and an examination of the complex iconographic motif and its provenance.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Renata NOVAK KLEMENČIČ, Koprška Marijina rotunda: od izročila k virom

Ključne besede: arhitektura, urbanizem, srednji vek, barok, bratovščina, Paolo Naldini, Koper, Istra, rotunda Marijinega Vnebovzetja

V literaturi glede datacije, poimenovanja in funkcije nedavno prenovljene rotunde vlada velika zmeda. Datacija variira med pozno antiko in visokim srednjim vekom, poimenovanje pa od Marijine rotunde, cerkve Marijinega Vnebovzetja do rotunde blaženega oziroma svetega Elia. Kar zadeva namembnost, se vse bolj uveljavlja domneva, da je šlo za najstarejšo koprsko krstilnico oziroma za posebno krstilnico, v kateri so bili krščeni prebivalci Izole. Članek zato na podlagi novejših raziskav Kopra in njegove urbane zgodovine, ki temeljijo na arhivskih virih, obravnava vse naštete dileme.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Renata NOVAK KLEMENČIČ, The Rotunda of St. Mary in Koper: From Tradition to Sources

Keywords: architecture, urbanism, Middle Ages, Baroque, confraternity, Paolo Naldini, Capodistria, Istria, Rotunda of the Assumption of St. Mary

There is considerable confusion in the literature regarding the dating, naming and function of the recently renovated Rotunda in Koper. Its dating varies between late antiquity and the high Middle Ages, while its denominations include the Rotunda of Mary, the Church of the Assumption of Mary, and the Rotunda of Blessed (or Saint) Elias. Moreover, the assumption that the building is the oldest baptistery in Koper has also become established. Based on recent archival research of Koper and its urban history, the article addresses all of the above dilemmas.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Franciška ORAŽEM, O avtorstvu in provenienci velikega oltarja iz podružnične cerkve sv. Jožefa nad Preserjem

Ključne besede: 17. stoletje, leseni oltar, Avguštin Ferfilla, sv. Jožef nad Preserjem, Nova Štifta

V prispevku so obravnavana vprašanja provenience in avtorstva glavnega oltarja v podružnični cerkvi sv. Jožefa nad Preserjem. Primerjave z oltarno opremo iz podružnične cerkve Marijinega Oznanjenja v Novi Štifti pri Ribnici kažejo na možnost provenience iz tamkajšnje kapele sv. Jožefa. Druga možna provenienca bi lahko bila kapela sv. Jožefa v cistercijskem samostanu v Bistri. Slogovna analiza kiparskega okrasa preserskega oltarja in primerjava z opusom Avguština Ferfille in njegove delavnice je pokazala na možnost atribucije temu ljubljanskem kiparju oziroma njegovi delavnici.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Franciška ORAŽEM, On the Authorship and Provenance of the High Altar from the Filial Church of St. Joseph above Preserje

Keywords: 17th century, wooden altar, Augustine Ferfilla, St. Joseph above Preserje, Nova Štifta

The paper addresses questions of provenance and authorship of the main altar in the subsidiary church of St. Joseph above Preserje. Comparisons with the altar furnishings from the subsidiary church of the Annunciation of Mary in Nova Štifta near Ribnica suggest a provenance from the chapel of St. Joseph there, from which the altar was removed between 1812 and 1832. Another possible provenance could be the chapel of St. Joseph in the Cistercian monastery in Bistra. Stylistic analysis of the sculptural decoration of the Preserje altar and comparison with the work of Avguštin Ferfilla and his workshop indicate a possible attribution to this Ljubljana sculptor or his workshop.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Tina POTOČNIK, Povojna arhitektura in odnos do historičnega grajenega tkiva: Ravnikarjev kompleks Trga revolucije v Ljubljani

Ključne besede: Trg revolucije, Trg republike, Edvard Ravnikar, modernizem, arhitektura, vila, Erjavčeva cesta, historično tkivo, ohranjanje

Zmagovalni natečajni elaborat in prvi načrti za ljubljanski kompleks Trga revolucije (danes Trga republike) zrcalijo preplet arhitekturnih ambicij, odnosa do zgodovinskega konteksta na začetku šestdesetih let preteklega stoletja in tedanjih političnih motivov. Edvard Ravnikar je v okviru svoje vizije nov arhitekturno-urbanistični sestav skušal uskladiti z uršulinskim samostanom in vpeti v obstoječe mestno tkivo, predvsem s pomočjo vizur. Vendar so bile zaradi uresničitve te vizije žrtvovane nekatere zgodovinske strukture, kot so vile ob Erjavčevi cesti. Prispevek se osredotoča na obravnavo zgodovinskega tkiva v zgodnjih fazah načrtovanja tega modernističnega kompleksa, zlasti historističnih vil 19. stoletja, in prispeva h globljemu razumevanju arhitekturnih stvaritev po drugi svetovni vojni v luči spreminjanja zgodovinskih naracij.

Tina POTOČNIK, Post-World War II Architectural Creations and the Treatment of Historical Built Fabric. Edvard Ravnikar's Revolution Square Complex in Ljubljana

Keywords: Master of the Trboje Madonna, Master E. S., late gothic sculpture, carving, printed templates

The winning competition entry for Ljubljana's Revolution Square (*Trg revolucije*), now known as the Republic Square (*Trg republike*) complex, and the plans from its initial design phases reflect the intricate interplay between architectural ambitions and relation to the historical context in the early 1960s, as well as the political motives of the time. Edvard Ravnikar's vision for the complex aimed to harmonize new constructions with the Ursuline convent and integrate them with the old town, particularly through the use of vistas. However, certain historical structures, such as the villas along Erjavčeva Road (*Erjavčeva cesta*) and archaeological remains, were sacrificed for the new development. This study focuses on the treatment of historical built fabric, especially historicist villas of the 19th century, in the early planning stages of this modernist complex, contributing to a deeper understanding of post-World War II architectural creations in light of changing historical narratives.

Katarina ŠMID, Motiv Spinaria na apnenčastem reliefu v Apsoru

Ključne besede: spinario, Apsorus, Osor, relief, rimska doba, helenizem

Članek obravnava apnenčasti relief z upodobitvijo spinaria, ki je bil odkrit na otoku Apsor (Osor). Tako najdiščne okoliščine kakor tudi čas najdbe so žal povsem neznani. Upodobitvena shema odstopa od najbolj razširjenih različic, zlasti izstopa, da mladenič sedi na zložljivem stolu in ne na skali, kar utegne biti posledica nepoznavanja tradicije *opus nobile* pri lokalnem kamnoseku. Prvotno bi relief lahko pripadal bodisi delu grobnice bodisi okrasju zasebne vile nekega bogataša, saj so te često krasili reliefi z upodobitvami slavnih del grške preteklosti. Večina kiparskih najdb na otoku sega v 1. stoletje po Kr., kar bi lahko bil tudi okvirni čas nastanka tega reliefa.

Katarina ŠMID, Spinario on a Limestone Relief in Apsorus

Keywords: spinario, Apsorus, Osor, relief, Roman era, Hellenism

The article examines a limestone relief depicting a spinario that was discovered on the island of Apsorus (Osor). Unfortunately, both the site and exact time of its discovery remain entirely unknown. The depiction deviates from the common versions, particularly in that the boy is seated on a folding chair rather than on a rock, which might be explained by the possibility that the local stonemason was not sufficiently familiar with this *opus nobile*. The relief could have originally been part of a tomb or the decoration of a private villa owned by a wealthy individual, as such villas were often adorned with reliefs representing famous artworks from the Greek past. Most sculptural finds in the area date to the 1st century AD, which could also be the approximate period when this relief was created.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Miha VALANT, Neuresničene vizije: kranjski slikarji in natečaj za zastor Deželnega gledališča v Ljubljani leta 1891

Ključne besede: umetnost 19. stoletja, zgodovina gledališča, Ferdo Vesel, Alojz Šubic, Heinrich Wettach, deželno gledališče, Slovensko narodno gledališče Opera in balet, gledališki zastor

Članek se ukvarja z natečajem za slikarsko okrasje nove stavbe Deželnega gledališča v Ljubljani v poznem 19. stoletju s poudarkom na skicah za glavni gledališki zastor, ki sta jih prispevala slikarja Alojz Šubic in Ferdo Vesel. Obravnava potek natečaja, njegov zgodovinski kontekst ter ikonografijo obeh zasnov, ki posebej poudarjata slovensko narodno identiteto. Analiza se pogloblja v izzive, s katerimi so se soočali lokalni umetniki pri doseganju visokih standardov monumentalnega slikarstva, ter v kompleksno prepletanje umetniške vrednosti in politike.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Miha VALANT, Unrealized Visions: Carniolan Painters and the 1891 Competition for the Provincial Theatre Curtain in Ljubljana

Keywords: 19th Century Art, theatre history, Ferdo Vesel, Alojz Šubic, Heinrich Wettach, Provincial Theatre, Slovenian National Theatre Opera and Ballet, theatre curtain

This article explores the late 19th-century competition to decorate the Provincial Theatre in Ljubljana, focusing on designs for the grand theatre curtain by Alojz Šubic and Ferdo Vesel. It examines the course of the competition, its historical context, and the iconography of both designs, which emphasize Slovenian national identity. The analysis delves into the challenges faced by local artists in meeting the high standards of monumental painting and the complex interplay of artistic merit and politics.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Gojko ZUPAN, Nace Šumi – človek slovenske kulture do mature. In principio erat Dachau I

Ključne besede: Nace Šumi, Franc Košir, Elda Piščanec, Vlasto Kopač, Zoran Mušič, France Uršič, Bruno Vavpotič, Bogdan Borčič, Klanec, Kranj, Gimnazija Kranj, Begunje, Taborišče Dachau, taboriščnik

Stoletnica rojstva zaslužnega profesorja Naceta Šumija (1924–2006) je bila izziv za poglobljen razmislek o pomenu ugledne osebnosti. Za simpozij ob obletnici je bilo pripravljeno daljše predavanje s slikovnim gradivom na Filozofski fakulteti univerze v Ljubljani, v katerem je bila natančneje predstavljena njegova mladost in gimnazijsko šolanje v Kranju. Posebej so bili predstavljeni in razloženi z njim povezani dogodki med drugo svetovno vojno - v zaporu v Begunjah in tri leta koncentracijskega taborišča Dachau, vključno z njegovimi ohranjenimi 59 pismi iz taborišča. Obdobje Dachaua je dodatno dokumentirano in razloženo s pomočjo risb taboriščnikov Vlasta Kopača, Zorana Mušiča, Franceta Uršiča, Bruna Vavpotiča in Bogdana Borčiča.

**Gojko ZUPAN, Nace Šumi – a Man of Slovene Culture to Matriculation.
In principio erat Dachau I**

Keywords: Nace Šumi, Franc Košir, Elda Piščanec, Vlasto Kopač, Zoran Mušič, France Uršič, Bruno Vavpotič, Bogdan Borčič, Klanec, Kranj, Kranj high school, WW II, Concentration camp Dachau, Internee

The centenary of the birth of art historian Nace Šumi (1924–2006) professor emeritus was a challenge for in-depth reflection on the meaning of this distinguished personality. A longer PP lecture on this figure was prepared for the anniversary symposium at the Faculty of Arts of the University of Ljubljana. His youth and high school education in Kranj were presented in detail. The events related to him during the WW II were specially presented and explained: prison in Begunje and three years in the Dachau concentration camp, including the presentation of his 59 letters from there. The Dachau period is additionally documented and explained with the drawings of the inmates: Vlasto Kopač, Zoran Mušič, France Uršič, Bruno Vavpotič and Bogdan Borčič.
